

Η Τιμή και το Χρήμα

Κωνσταντίνος Θεοτόκης

Το έργο

Πρόκειται για ένα εκτενές διήγημα, μια «νουβέλα», όπως χαρακτηριστικά ονομάζεται το συγκεκριμένο είδος αφηγηματικού λόγου, το οποίο γράφτηκε πριν από τους βαλκανικούς πολέμους, σε μια εποχή όπου ο συγγραφέας ήταν βαθιά επηρεασμένος από τις σοσιαλιστικές ιδέες. Το έργο έχει πλήθος ηθογραφικά στοιχεία, κοινωνικό περιεχόμενο με έντονη ψυχογραφική διάσταση και ρεαλιστική γραφή. Πρωτοδημοσιεύτηκε το 1914.

Ανάθεμα τα τάλαρα

Ερμηνευτική προσέγγιση

Χώρος

Στο έργο περιγράφεται το **κερκυραϊκό προάστιο**, το **Μαντούκι**, και γενικά η κατάσταση της Κέρκυρας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μέσα σ' ένα **περιβάλλον εξαχρείωσης πολιτικής** (ρουσφετολόι - κομματάρχες - λαθρεμπόριο) πλέκεται το **τρυφερό ειδύλλιο** της Ρήνης και του Αντρέα, που τελικά θυσιάζεται στο βωμό του συμφέροντος, καθώς το **χρήμα επιβάλλεται τυραννικά** ακόμη και στα πιο δυνατά και αγνά αισθήματα των ηρώων.

Χρόνος

Η εποχή της πρωθυπουργίας του Γ. Θεοτόκη¹

Γ. Θεοτόκης

Το θεματικό κέντρο του κειμένου

Το θεματικό κέντρο του αφηγήματος δίνεται ήδη στον τίτλο «**Τιμή - Χρήμα**». Το δίπτυχο αυτό των αξιών, **Τιμή - ηθική αξία**, **Χρήμα - υλική αξία**, οι οποίες συγκρούονται μέσα από τη συμπεριφορά όλων των προσώπων, καθώς **τα πάντα (αξίες, ιδανικά, τιμή) γίνονται αντικείμενο συναλλαγής**, κυριαρχεί σε όλο το έργο. Η φράση επωδός, βασικό μοτίβο όλου του «**ανάθεμα τα τάλαρα**», συμπυκνώνει το μήνυμα του έργου, καθώς περιγράφεται με τον πλέον δραματικό τρόπο η **διαβρωτική επίδραση του χρήματος** στη συμπεριφορά, την ηθική και τις αντιλήψεις των ανθρώπων. Όταν αυτό υπερτιμάται ως αξία, υποσκελίζει όλες τις άλλες, ποδοπατεί επιθυμίες και αισθήματα και γίνεται γενεσιουργός αιτία πολλών δεινών στους ανθρώπους και τις κοινωνίες.

¹ Από το 1899 έως τα μέσα του 1909, ο Γ. Θεοτόκης διετέλεσε τέσσερις φορές πρωθυπουργός της **Ελλάδας**, με μακροβιότερη την τελευταία θητεία του. Στα επιτεύγματα της πρωθυπουργίας του περιλαμβάνονται η οργάνωση και ο εξοπλισμός του **στρατού** και του **Ναυτικού**, η ενίσχυση του Μακεδονικού Αγώνα, καθώς και η ψύχραιμη εξωτερική πολιτική που εφάρμοσε λίγο πριν από τους **Βαλκανικούς Πολέμους**.

Οι χαρακτήρες

Η σιόρα Επιστήμη

Η σιόρα Επιστήμη είναι η γυναίκα - στήριγμα του σπιτιού και της οικογένειάς της, αφού έχει επωμιστεί όλα τα βάρη. Αυτή φέρνει το χρήμα στο σπίτι κάνοντας κι άλλες δουλείες εκτός από την κύρια απασχόλησή της και αγωνίζεται με πάθος να τα «αυγατίσει», μετερχόμενη ακόμη και παράνομα μέσα. Πάνω απ' όλα όμως αναγνωρίζει την αξία της εργασίας για την αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής. Νουθετεί την κόρη της να γίνει δραστήρια, αξία και καλή οικοκυρά, να ξυπνά νωρίς και να εργάζεται, για να πετύχει καλό γάμο. Στη συνέχεια εξοργίζεται από την προσβολή της τιμής της από την εισβολή του Ανδρέα στο σπίτι της και κρίνει πως πρέπει να την αποκαταστήσει αμέσως με γάμο.

Μένει πιστή στον οικονομικό της προγραμματισμό ακόμη και μπροστά στην ατίμωση της κόρης της. Νιώθει μεγάλο πόνο και δυστυχία για τη συμφορά και την ντροπή που βρήκε το σπίτι της και απαιτεί από τον Ανδρέα να φανεί τίμιος χωρίς εκβιασμούς. Φέρεται σκληρά και αυταρχικά στην κόρη της και ξεσπά σε κλάματα απελπισμένη αλλά ανένδοτη.

Ο Αντρέας

Σύνθετο πρόσωπο, με αντιφατική συμπεριφορά που παραπαίει ανάμεσα στην αγάπη του και την ανάγκη του χρήματος. Γοητεύεται από τη Ρήνη και την ερωτεύεται σε σημείο που να αδιαφορεί για την κατώτερη κοινωνική της τάξη και να θέλει να την παντρευτεί. Όμως, ταυτόχρονα, απαιτεί υψηλό χρηματικό ποσό ως προίκα, κάτι που δεν το θεωρεί προσβλητικό, γιατί πιέζεται από τα υπέρογκα χρέη του και θέλει να έχει τη Ρήνη σαν αρχόντισσα στο σπίτι του. Άλλωστε η απαίτηση προίκας αποτελούσε επιταγή της ανδρικής του τιμής αλλά και της αριστοκρατικής του θέσης. Από τη μια σκέφτεται τον πλούσιο γάμο με άλλη νύφη, τον απορρίπτει και παίρνει τη Ρήνη μαζί του, δεν την στεφανώνει όμως, την αφήνει έγκυο, ξαναζητά προίκα, την εγκαταλείπει και στο τέλος επιστρέφει σ' αυτήν χαρούμενος έχοντας εξασφαλίσει τα χρήματα, που η έλλειψη τους ήταν γι' αυτόν το βασικότερο εμπόδιο για το γάμο του.

Είναι αντιήρωας. Ο αναγνώστης πότε τον θαυμάζει και τον συμπαθεί, πότε τον περιφρονεί και τον θεωρεί ανεύθυνο, υστερόβουλο, απαράδεκτο και άτιμο, ιδιαίτερα με την τελευταία του συμπεριφορά. Αυτό όμως που μένει είναι τα αισθήματα οίκτου απέναντί του, αφού τελικά ο ίδιος είναι θύμα του χρήματος και των συνθηκών της εποχής του.

Η Ρήνη

Η Ρήνη είναι το πιο συμπαθητικό πρόσωπο του αφηγήματος, που υπέκυψε μόνο στα αισθήματά της και όχι στο χρήμα. Αντίθετα είναι θύμα της τιμής των άλλων και της υπολογιστικής συμπεριφοράς. Μπροστά στην αγάπη της παραβιάζει την ηθική, τον κώδικα της τιμής και δέχεται τον αγαπημένο της στο σπίτι. Στην αρχή πιστεύει στην απόλυτη αγάπη του Ανδρέα, τον θεωρεί τίμιο και με χρυσή καρδιά και δεν κλονίζεται ο έρωτάς της, ακόμη κι όταν εκείνος ζητάει πολλά χρήματα. Αντίθετα, εναντιώνεται στη μητέρα της και ζητάει να του τα δώσει. Θεωρεί πως η μητέρα της καταστρέφει την ευτυχία της και την τιμή της. Ικετεύει τον Ανδρέα να την πάρει με λίγη προίκα και να μην φοβάται τη δουλειά, γιατί θα δουλέψει και η ίδια. Η Ρήνη φτάνει στο σημείο ν' αποδείξει έμπρακτα τον έρωτά της. Ακολουθεί αστεφάνωτη τον Ανδρέα στο σπίτι του, με τίμημα ν' ατιμαστεί τ' όνομα της αφού δεν αργεί να μείνει κι έγκυος.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

●	Πολιτική διαφθορά	⇒	πολιτικοί που αμείβουν τους ψηφοφόρους τους, πελατειακή σχέση.
●	Ηθική διαφθορά	⇒	διεφθαρμένη κοινωνία.
●	Κοινωνικές τάξεις	⇒	αριστοκράτες (κόντηδες), χωρικοί-λαός.
●	Η παρανομία	⇒	Λαθρεμπόριο ζάχαρης, καπνού (κρατικό μονοπώλιο)

Η Θέση της γυναίκας

Υποτάσσεται στον άνδρα, οφείλει να είναι **τίμια, εργατική, υπάκουη, εμφανίσιμη**, καλή **νοικοκυρά**, να έχει **προίκα**. Δεν επιτρέπεται να πηγαίνει στις ταβέρνες, αλλά **επιβάλλεται να μένει στο σπίτι** να φροντίζει τα **παιδιά** και το **νοικοκυριό**.

Χαρακτηρισμός του κειμένου

Το έργο απεικονίζει **φωτογραφικά, ακραία και ρεαλιστικά** την **πραγματικότητα** και την **κακή πλευρά** της ζωής με τις **ασχήμιες** και τα **τρωτά** της ανθρώπινης ύπαρξης.

Γλώσσα και Ύφος

Η Γλώσσα είναι **απλή, δημοτική, εμπλουτισμένη με εκφράσεις του κερκυραϊκού ιδιώματος** της εποχής των αρχών του 20ου αιώνα. Οι φράσεις αυτές κυριαρχούν στους **διαλόγους** και τους **μονολόγους** μεταφέροντας τον αναγνώστη στο κλίμα της εποχής.

Στο διήγημα συνδυάζονται η **αφήγηση**, η **περιγραφή** και ο **διάλογος**. Ο συγγραφέας αφηγείται σε **γ' πρόσωπο** ως **αντικειμενικός παρατηρητής** που δεν παρεμβαίνει στην υπόθεση, ούτε παρουσιάζει τα πράγματα μέσα από την οπτική γωνία κάποιου συγκεκριμένου ήρωα, ούτε σχολιάζει υποκειμενικά. Έντονο είναι το **θεατρικό-δραματικό στοιχείο**, καθώς η υπόθεση δομείται γύρω από τη συμπεριφορά και τις συγκρούσεις των προσώπων που διαγράφουν τον χαρακτήρα τους.

Είναι **απλό, φυσικό και ζωντανό** χάρη στους **πλούσιους και εκφραστικούς διαλόγους** αλλά και την **παραστατική περιγραφή** και αφήγηση.

Εργασίες

Μηνδεια
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Να απαντήσετε στις ερωτήσεις 3 και 4 στις σελίδες 148 - 149